

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Jana Dvořáka v právní věci žalobce: **J. V.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 23. 1. 2006, č. j. 63 Cad 28/2005 – 23,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalobci **s e** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**
- III.** Žalovaná **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 17. 6. 2005, č. x, byla zamítnuta žádost žalobce o poskytnutí příplatku ke starobnímu důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., o poskytování příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální (dále jen „nařízení vlády č. 622/2004 Sb.“). Podle odůvodnění rozhodnutí žalované požádal žalobce o poskytnutí příplatku k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. z důvodu jeho věznění z politických důvodů v době od 1. 11. 1948 do 18. 6. 1949, avšak podmínky uvedené v § 1 písm. a) nařízení vlády nebyly pro tuto dobu splněny, protože v uvedené době vykonával žalobce pouze vyšetřovací vazbu a nebyl odsouzen za trestný čin podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci (dále jen „zákon o soudní rehabilitaci“), a proto podmínku pro přiznání příplatku podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. nesplnil.

Proti rozhodnutí žalované podal žalobce žalobu, v níž předně uvedl, že byl Okresním soudem v Novém Boru sp. zn. T 744/49, obžalován a vězněn ve vyšetřovací vazbě 7 měsíců

a 18 dní, přičemž rozhodnutím Okresního soudu v Novém Boru ze dne 18. 6. 1949 byl obžaloby právoplatně zproštěn. Žalobce požádal žalovanou o přiznání příplatku k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. z důvodu věznění z politických důvodů v době od 1. 11. 1948 do 18. 6. 1949, neboť „byl pobytem ve vazbě nezákonně zbaven osobní svobody“. Dále uvedl, že nebyl rehabilitován podle zákona o soudní rehabilitaci, ačkoli o rehabilitaci včas usiloval, avšak okresní prokurátor se jeho návrhem na náhradu škody za vazbu a náklady trestního řízení podle tohoto zákona odmítl zabývat. Dále poukázal na skutečnost, že žalovaná na základě uvedených skutečností přiznala žalobci dne 29. 3. 2002 jednorázovou finanční částku podle zákona o soudní rehabilitaci za dobu věznění ve vyšetřovací vazbě (7 měsíců a 18 dní). Pobytem ve vyšetřovací vazbě, a tedy i ztrátou osobní svobody, splňuje podmínky uvedené v nařízení vlády č. 622/2004 Sb., což uznal žalovaný již svým rozhodnutím ze dne 29. 3. 2002. Žalobce uvedl, že „prosí o přihlídnutí k výše uvedeným skutečnostem a ve svých 75 letech věří v nestranné posouzení a přiznání příplatku ke starobnímu důchodu, který bude částečnou satisfakcí za způsobenou ztrátu svobody“.

Krajský soud kasační stížností napadeným rozsudkem rozhodnutí žalované pro nezákonnost zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Za nespornou považoval skutečnost, že žalobce byl stíhán Okresním soudem v Novém Boru pod č. j. T 744/49, pro trestný čin neoprávněného opuštění území republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu podle § 40 zákona č. 231/1948 Sb. (na ochranu lidově demokratické republiky) a v této trestní věci byl ve vazbě od 1. 11. 1948 do 18. 6. 1949. Za nespornou považoval i skutečnost, že žalobce byl obžaloby zproštěn v uvedeném řízení a vyslovil závěr, že řízení podle tohoto zákona podléhá rehabilitaci podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona o soudní rehabilitaci. Žalované však vytknul, že v odůvodnění svého rozhodnutí sice argumentovala ustanovením § 1 odst. 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., avšak z tohoto ustanovení vyjmula jen část, aniž zkoumala při svém rozhodování, zda nemá žalobce subjektivní nárok na poskytování příplatku z jiného právního titulu, které též dané ustanovení zná. V této souvislosti citoval ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění po novelizaci nařízení vlády č. 622/2004 Sb. provedené nařízením vlády č. 405/2005 Sb., účinným od 1. 11. 2005, podle kterého mají na poskytování příplatku k důchodu nárok i ti občané České republiky, kteří byli nezákonně zbaveni osobní svobody a byli rehabilitováni podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci a pobírají starobní nebo invalidní důchod. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že pouhá neexistence pravomocného odsouzení za daný trestný čin není jediným zákonným hlediskem pro poskytnutí zmíněného příspěvku. Z rozhodnutí žalované ale není vůbec zřejmé, zda se i tímto zákonným hlediskem žalovaná zabývala, což činí napadené rozhodnutí nezákonným podle § 78 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Dále krajský soud uvedl, že uvalení vazby pro trestný čin podle § 40 zákona č. 321/1948 Sb. je nutné pokládat za nezákonné zbavení osobní svobody podle § 1 odst. 1 písm. a) (věta předposlední) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., které ze zákona podléhalo rehabilitaci podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona o soudní rehabilitaci. Ze správního spisu nevyplývalo, že by tento spis obsahoval nějaké zásadní skutečnosti, jimiž by bylo vyvráceno tvrzení žalobce, že nebyl rehabilitován výhradně díky liknavosti či nesprávnému postupu státu (prokurátora), „ač by zcela nesporně rehabilitován byl, a tudíž by žalobce splnil po stránce formální i další zákonnou podmínku § 1 odst. 1 písm. a) citovaného nařízení vlády, že „byl rehabilitován podle § 33 odst. 2 z. č. 119/1990 Sb.“. Touto částí citovaného ustanovení se žalovaná nezabývala, ačkoliv formální nedostatek rehabilitačního rozhodnutí překlenula s ohledem na příčiny nedostatku již ve svém rozhodnutí ze dne 29. 3. 2002, kterým žalobci přiznala jednorázovou peněžní částku ve výši 60 000 Kč podle § 5 odst. 4 zákona č. 261/2001 Sb. Nepřiznání nároků na poskytnutí příspěvku za situace, kdy jen zjevný

nedostatek na straně státu způsobující formální vadu neexistence rehabilitačního rozhodnutí, považoval soud za nepřiměřeně tvrdý výklad zákona, jenž by byl v rozporu s jeho smyslem. Podle názoru krajského soudu je podstatným samotný fakt uvěznění žalobce za podmínek uvedených v nařízení vlády č. 622/2004 Sb. (a zákona č. 119/1990 Sb.), nikoliv „formální existence úředního rozhodnutí o rehabilitaci, když navíc z předmětné věci je zcela zjevné, že vzpomínaná trestní věc nesporně rehabilitaci podléhá“. Žalované uložil opatřit u příslušného soudu, jenž má nyní patřičné listiny k dispozici, rozhodnutí v předmětné trestní věci a znovu ve věci rozhodnout s tím, že v odůvodnění napadeného rozhodnutí rozvede nejen skutková zjištění, ale i právní závěry, ve kterých se vypořádá se všemi právně relevantními skutečnostmi.

Ve včas podané kasační stížnosti žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) uvedla, že ji podává z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Zdůraznila, že podle § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění platném v době rozhodování žalované o žádosti žalobce, mají nárok na poskytnutí příplatku k důchodu státní občané České republiky, kteří v době od 25. 2. 1948 do 31. 12. 1989 byli odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu pro trestný čin, za který byli rehabilitováni podle zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona 58/1969 Sb. a zákona č. 70/1970 Sb., nebo podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zákona č. 633/1992 Sb. a zákona č. 198/1993 Sb., nebo jejichž odsouzení pro trestný čin uvedený v § 2 zákona o soudních rehabilitacích bylo zrušeno cestou obnovy řízení, stížnosti pro porušení zákona a nebo podle § 6 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu a pobírají starobní nebo plný invalidní důchod z českého důchodového pojištění. Podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci se ustanovení tohoto zákona užije obdobně k rehabilitaci a odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody nebo majetku v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 nebo 4 v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, i když nebylo zahájeno trestní stíhání, pokud nedošlo k plnému odškodnění podle dříve platných předpisů. Podle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 4 TZ 98/2003, ustanovení § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci „pak bylo přípustné v rehabilitačním řízení užít pouze tehdy, pokud dotyčná osoba nebyla pravomocně odsouzena za skutky uvedené v § 2 a v § 4 v určeném časovém období, ale byla například bezdůvodně držena ve vazbě, byla bez zákonného důvodu omezena její osobní svoboda, či jí byl zabaven majetek a pod.“. Zároveň stěžovatelka zdůraznila, že rozšíření důvodů zakládajících nárok na přiznání příplatků k důchodu i na rehabilitaci podle uvedeného ustanovení, tj. § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci, bylo přijato až nařízením vlády č. 405/2005 Sb., novelizujícím s účinností od 1. 11. 2005 nařízením vlády č. 622/2004 Sb. (tj. v době po vydání rozhodnutí žalované) s tím, že podle článku II. tohoto nařízení příplatek k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, na jehož poskytnutí vznikl nárok podle nařízení č. 622/2004 Sb., ve znění tohoto nařízení, náleží na základě písemné žádosti od splátky důchodů, k němuž tento příplatek náleží, splatné v kalendářním měsíci, v němž toto nařízení nabývá účinnosti. Proto stěžovatelka považovala za mylný závěr krajského soudu o tom, že pouhá neexistence pravomocného odsouzení není jediným zákonným hlediskem, které poskytnutí příspěvku umožňuje a že v době rozhodování bylo možné příplatek k důchodu přiznat i na základě rehabilitace podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci. Namítla, že účast prokurátora na řízení o soudní rehabilitaci upravuje celá řada ustanovení zákona o soudní rehabilitaci, avšak žádné z nich mu nedává oprávnění vydat ve věci rehabilitační rozhodnutí, tj. ani podle § 33 odst. 2, když vyslovení účasti na soudní rehabilitaci je zákonem svěřeno soudu. Z uvedeného důvodu považovala stěžovatelka za chybný i závěr krajského soudu o tom, že účastník řízení nebyl rehabilitován

výhradně díky nesprávnému postupu státu (prokurátora). Žalobce stíhaný pro trestný čin uvedený v § 2 zákona o soudní rehabilitaci nebyl rehabilitován z důvodu, že nepožádal soud o vyslovení jeho účasti na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 tohoto zákona, přičemž toto ustanovení nemá, na rozdíl od ustanovení § 6, žádné časové omezení pro podání této žádosti. Za chybný považovala stěžovatelka i závěr krajského soudu, jenž jí uložil opatřit si rozhodnutí v předmětné věci, když účastník řízení jednoznačně prohlásil, že nebyl rehabilitován.

Ve vyjádření ke kasační stížnosti žalobce uvedl, že je zarážející, že až nyní žalovaná zjistila důvod, proč jeho žádosti nelze vyhovět z důvodu, že vlastně nebyl dosud rehabilitován soudem dle § 2 zák. č. 119/1190 Sb. Uvedl, že požádal Okresní soud v České Lípě o soudní rehabilitaci v jeho trestní věci dle zákona o soudních rehabilitacích, když dříve nemohl tak učinit z neznalosti výkladu zákona. Žalobce v příloze dopisu ze dne 3. 10. 2006 zaslal krajskému soudu úředně ověřenou kopii usnesení Okresního soudu v České Lípě ze dne 21. 9. 2006, sp. zn. 4 Nt 808/2006, kterým bylo rozhodnuto, že žalobce je účasten soudní rehabilitace.

Nejvyšší správní soud vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti, přezkoumal napadené rozhodnutí a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná (§ 109 odst. 2, 3, § 110 odst. 1 s. ř. s.).

Předmětem rozhodnutí žalované byla žádost žalobce o příplatek ke starobnímu důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. Podle ustanovení § 1 nařízení vlády č. 622/2004 Sb. mají nárok na poskytnutí příplatku k důchodu ke zmírnění některých krivd způsobených jim komunistickým režimem v oblasti sociální (dále jen „příplatek“) mimo jiné i ti státní občané České republiky, kteří v době od 25. 2. 1948 do 31. 12. 1989 byli odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu pro trestný čin, za který byli rehabilitováni podle zákona o soudní rehabilitaci. Novelou nařízení vlády č. 622/2004 Sb., provedenou nařízením vlády č. 405/2005 Sb., byl s účinností od 1. 11. 2005 rozšířen okruh osob, na něž se příplatek k důchodu vztahuje, a to na osoby uvedené v § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci, tj. na osoby nezákonně zbavené osobní svobody nebo majetku, u nichž nebylo zahájeno trestní stíhání. Je nesporné, že v době rozhodování žalované o žádosti žalobce byla právní úprava podmínek vzniku nároku na uvedený příspěvek obsažena v ustanovení § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění před uvedenou novelou. Až tato novela zmíněným způsobem rozšířila okruh osob, na něž se příplatek k důchodu vztahuje, tj. i na osoby uvedené v § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci (osoby nezákonně zbavené osobní svobody nebo majetku, u nichž nebylo zahájeno trestní stíhání). Rovněž nespornou je i skutečnost, že žádné ustanovení zákona o soudní rehabilitaci nedávalo oprávnění prokurátorovi vydat ve věci rehabilitační rozhodnutí, neboť vyslovení účasti na soudní rehabilitaci je zákonem svěřeno soudu (§ 2 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci). Tyto skutečnosti ale nemohly být jediným hlediskem hodnocení zákonnosti rozhodnutí krajského soudu.

V odůvodnění rozsudku krajského soudu je uvedeno, že nepřiznání nároku na poskytnutí příspěvku za situace, kdy jen zjevný nedostatek na straně státu, způsobující formální vadu neexistence rehabilitačního rozhodnutí, by byl nepřiměřeně tvrdým výkladem zákona, který by byl v rozporu s jeho smyslem. Zároveň krajský soud považoval za podstatnou skutečnost „uvěznění žalobce za podmínek, vzpomínaných citovaným nařízením vlády (a z. č. 119/1990 Sb.), nikoliv formální neexistenci úředního rozhodnutí o rehabilitaci, když navíc z předmětné věci je zcela zjevné, že vzpomínaná trestní věc

nesporně rehabilitaci podléhá“. Uvedený závěr naznačuje správný způsob přístupu k hodnocení podmínek nároku na uvedený příspěvek, který je nutný hledat v extenzivním výkladu právních předpisů upravujících tuto problematiku. A to tím spíše, když vládní nařízení č. 622/2004 Sb., jak ostatně vyplývá již z jeho názvu, je určeno ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, tedy je nesporně svou povahou zařazeno mezi rehabilitační právní předpisy. Proto považoval Nejvyšší správní soud za podstatné posoudit danou věc z ústavně konformního hlediska, při kterém vycházel z dále uvedených nálezů Ústavního soudu. V nálezu sp. sn. III. ÚS 269/99 Ústavní soud vyslovil, že základní práva a svobody v oblasti jednoduchého práva působí jako regulativní ideje, přičemž na ně obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva. Porušení některé z těchto norem a to v důsledku svévole nebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý formalismus), pak zakládá dotčení na základním právu a svobodě. V nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 187/2000 je vysloven závěr o tom, že nelze bránit záměrům rehabilitaci pozitivně právním dogmatismem při výkladu právních norem. Rehabilitační předpisy je zapotřebí s ohledem na jejich smysl a účel interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob. Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 605/03, jenž se týkal soudní rehabilitace podle zákona o soudní rehabilitaci ve věci trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona, není možné hledat účel a smysl právních předpisů pouze ve slovech a větech toho kterého předpisu, ve kterém jsou vždy také přítomny i principy uznávané demokratickými právními státy, přičemž tyto zásady platí tím spíše v řízeních, ve kterých dochází k aplikaci zákonů, kterými se demokratický právní stát snaží reagovat na křivdy vzniklé za minulého nedemokratického režimu, jenž byl zákonem č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, označen za zločinný, nelegitimní a zavrženíhodný.

S přihlédnutím k výše uvedeným závěrům Ústavního soudu se jeví zcela formálním požadavek na předložení rozhodnutí o rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci, a to v případě, že žadatel o uvedený příspěvek, tj. žalobce, splnil z hlediska materiálních předpokladů stanovených zákonem o soudní rehabilitaci zákonné podmínky pro to, aby mu jako osobě rehabilitované podle zákona o soudní rehabilitaci vznikl nárok na příspěvek podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. Narozdíl od názoru stěžovatelky je však Nejvyšší správní soud přesvědčen o tom, že žalobce splnil tyto podmínky uvedené v § 1 písm. a) před nabytím účinnosti již zmíněné novely provedené nařízením vlády č. 405/2005 Sb., tj. v době rozhodování stěžovatelky o žádosti žalobce, a to z následujících důvodů:

Nespornou skutečností je, že žalobce byl stíhán pro trestný čin neoprávněného opuštění území republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu podle § 40 zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, a v této trestní věci byl ve vazbě od 1. 11. 1948 do 18. 6. 1949, přičemž podle potvrzení Okresního soudu v Novém Boru ze dne 10. 9. 1949 byl této obžaloby zproštěn. Tato skutečnost vyplývá ze správního spisu a v podstatě mezi stěžovatelkou a žalobcem nebylo o ní pochyb. Zároveň z ní vyplývá závěr o tom, že žalobce byl takto trestně stíhán pro trestný čin uvedený v § 2 odst. 1 písm. b) zákona o soudní rehabilitaci a rovněž je nesporné, že žalobce vykonal vazbu pro tento trestný čin ve smyslu § 1 písm. a) nařízení vlády 622/2004 Sb., ve znění před novelou provedenou nař. vl. č. 405/2005. Ze zákonných podmínek pro splnění nároku na uvedený příspěvek tak zbývá posoudit, zda ve smyslu § 1 písm. a) uvedeného nařízení vlády účinného před zmíněnou novelou byl žalobce pro tento trestný čin odsouzen a rehabilitován podle zákona o soudní rehabilitaci (o další podmínce spočívající v pobírání starobního

důchodu z českého důchodového pojištění nebylo pochyb). Při použití výše zmíněného extenzivního výkladu je nutné dospět k závěru, že za odsouzeného ve smyslu § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., je možné považovat i obviněného a obžalovaného, což ostatně vyplývá i z ustanovení § 33 odst. 3 zákona o soudní rehabilitaci. A tuto podmínku nepochybně žalobce splnil, když byl ve vazbě pro trestný čin, z něhož byl obžalován. Za této situace je již zbytečné trvat na splnění zákonného předpokladu doplněného do ustanovení § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb. novelou provedenou nařízením vlády č. 405/2005, jenž se týká rozšíření okruhu oprávněných osob o osoby nezákonně zbavené osobní svobody nebo majetku, u nichž nebylo zahájeno trestní stíhání. V daném případě bylo vůči žalobci trestní stíhání nejen zahájeno, ale on byl dokonce i z uvedeného trestného činu obžalován. Navíc výkladem argumentum a minori ad maius lze dospět k závěru, že vzniká-li nárok na poskytnutí příplatku k důchodu osobám nezákonně zbaveným osobní svobody, u nichž nebylo zahájeno trestní stíhání, tím spíše pak by měly mít nárok na týž příplatek k důchodu osoby nezákonně zbavené osobní svobody, u nichž trestní stíhání zahájeno bylo, což ostatně uvedl Nejvyšší správní soud již v rozsudku ze dne 7. 2. 2007, č. j. 3 Ads 53/2006 – 31. Protože žalobce naplnil zákonné podmínky pro přiznání příplatku k důchodu, nebyl dán důvod pro zrušení rozsudku krajského soudu, kterým bylo shledáno rozhodnutí stěžovatelky o zamítnutí žádosti žalobce jako nezákonné.

Nejvyšší správní soud neshledal napadený rozsudek krajského soudu nezákonným (§ 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s.), a proto kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, proto neměla právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalobci, kterému by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo (§ 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s.), soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, neboť mu náklady dle obsahu spisu nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. června 2007

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K J M Ě N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Jana Dvořáka v právní věci žalobce: **Jaroslav Voldřich**, bytem Nový Bor, Palackého 180, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 23. 1. 2006, č. j. 63 Cad 28/2005 – 23,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalobci **s e** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**
- III.** Žalovaná **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 17. 6. 2005, č. 300806141, byla zamítnuta žádost žalobce o poskytnutí příplatku ke starobnímu důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb., o poskytování příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální (dále jen „nařízení vlády č. 622/2004 Sb.“). Podle odůvodnění rozhodnutí žalované požádal žalobce o poskytnutí příplatku k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. z důvodu jeho věznění z politických důvodů v době od 1. 11. 1948 do 18. 6. 1949, avšak podmínky uvedené v § 1 písm. a) nařízení vlády nebyly pro tuto dobu splněny, protože v uvedené době vykonával žalobce pouze vyšetřovací vazbu a nebyl odsouzen za trestný čin podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci (dále jen „zákon o soudní rehabilitaci“), a proto podmínku pro přiznání příplatku podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. nesplnil.

Proti rozhodnutí žalované podal žalobce žalobu, v níž předně uvedl, že byl Okresním soudem v Novém Boru sp. zn. T 744/49, obžalován a vězněn ve vyšetřovací vazbě 7 měsíců a 18 dní, přičemž rozhodnutím Okresního soudu v Novém Boru ze dne 18. 6. 1949 byl obžaloby právoplatně zproštěn. Žalobce požádal žalovanou o přiznání příplatku k důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. z důvodu věznění z politických důvodů v době od 1. 11. 1948 do 18. 6. 1949, neboť „byl pobytem ve vazbě nezákonně zbaven osobní svobody“. Dále uvedl, že nebyl rehabilitován podle zákona o soudní rehabilitaci, ačkoli o rehabilitaci včas usiloval, avšak okresní prokurátor se jeho návrhem na náhradu škody za vazbu a náklady trestního řízení podle tohoto zákona odmítl zabývat. Dále poukázal na skutečnost, že žalovaná na základě uvedených skutečností přiznala žalobci dne 29. 3. 2002 jednorázovou finanční částku podle zákona o soudní rehabilitaci za dobu věznění

ve vyšetřovací vazbě (7 měsíců a 18 dní). Pobýtem ve vyšetřovací vazbě, a tedy i ztrátou osobní svobody, splňuje podmínky uvedené v nařízení vlády č. 622/2004 Sb., což uznal žalovaný již svým rozhodnutím ze dne 29. 3. 2002. Žalobce uvedl, že „prosí o přihlédnutí k výše uvedeným skutečnostem a ve svých 75 letech věří v nestranné posouzení a přiznání příplatku ke starobnímu důchodu, který bude částečnou satisfakcí za způsobenou ztrátu svobody“.

Krajský soud kasační stížností napadeným rozsudkem rozhodnutí žalované pro nezákonnost zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Za nespornou považoval skutečnost, že žalobce byl stíhán Okresním soudem v Novém Boru pod č. j. T 744/49, pro trestný čin neoprávněného opuštění území republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu podle § 40 zákona č. 231/1948 Sb. (na ochranu lidově demokratické republiky) a v této trestní věci byl ve vazbě od 1. 11. 1948 do 18. 6. 1949. Za nespornou považoval i skutečnost, že žalobce byl obžaloby zproštěn v uvedeném řízení a vyslovil závěr, že řízení podle tohoto zákona podléhá rehabilitaci podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona o soudní rehabilitaci. Žalované však vytknul, že v odůvodnění svého rozhodnutí sice argumentovala ustanovením § 1 odst. 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., avšak z tohoto ustanovení vyjmula jen část, aniž zkoumala při svém rozhodování, zda nemá žalobce subjektivní nárok na poskytování příplatku z jiného právního titulu, které též dané ustanovení zná. V této souvislosti citoval ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění po novelizaci nařízení vlády č. 622/2004 Sb. provedené nařízením vlády č. 405/2005 Sb., účinným od 1. 11. 2005, podle kterého mají na poskytování příplatku k důchodu nárok i ti občané České republiky, kteří byli nezákonně zbaveni osobní svobody a byli rehabilitováni podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci a pobírají starobní nebo invalidní důchod. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že pouhá neexistence pravomocného odsouzení za daný trestný čin není jediným zákonným hlediskem pro poskytnutí zmíněného příspěvku. Z rozhodnutí žalované ale není vůbec zřejmé, zda se i tímto zákonným hlediskem žalovaná zabývala, což činí napadené rozhodnutí nezákonným podle § 78 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Dále krajský soud uvedl, že uvalení vazby pro trestný čin podle § 40 zákona č. 321/1948 Sb. je nutné pokládat za nezákonné zbavení osobní svobody podle § 1 odst. 1 písm. a) (věta předposlední) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., které ze zákona podléhalo rehabilitaci podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona o soudní rehabilitaci. Ze správního spisu nevyplývalo, že by tento spis obsahoval nějaké zásadní skutečnosti, jimiž by bylo vyvráceno tvrzení žalobce, že nebyl rehabilitován výhradně díky liknavosti či nesprávnému postupu státu (prokurátora), „ač by zcela nesporně rehabilitován byl, a tudíž by žalobce splnil po stránce formální i další zákonnou podmínku § 1 odst. 1 písm. a) citovaného nařízení vlády, že „byl rehabilitován podle § 33 odst. 2 z. č. 119/1990 Sb.“. Touto částí citovaného ustanovení se žalovaná nezabývala, ačkoliv formální nedostatek rehabilitačního rozhodnutí překlenula s ohledem na příčiny nedostatku již ve svém rozhodnutí ze dne 29. 3. 2002, kterým žalobci přiznala jednorázovou peněžní částku ve výši 60 000 Kč podle § 5 odst. 4 zákona č. 261/2001 Sb. Nepřiznání nároků na poskytnutí příspěvku za situace, kdy jen zjevný nedostatek na straně státu způsobující formální vadu neexistence rehabilitačního rozhodnutí, považoval soud za nepřiměřeně tvrdý výklad zákona, jenž by byl v rozporu s jeho smyslem. Podle názoru krajského soudu je podstatným samotný fakt uvěznění žalobce za podmínek uvedených v nařízení vlády č. 622/2004 Sb. (a zákona č. 119/1990 Sb.), nikoliv „formální existence úředního rozhodnutí o rehabilitaci, když navíc z předmětné věci je zcela zjevné, že vzpomínaná trestní věc nesporně rehabilitaci podléhá“. Žalované uložil opatřit u příslušného soudu, jenž má nyní patřičné listiny k dispozici, rozhodnutí v předmětné trestní věci a znovu ve věci rozhodnout s tím, že v odůvodnění napadeného rozhodnutí rozvede

nejen skutková zjištění, ale i právní závěry, ve kterých se vypořádá se všemi právně relevantními skutečnostmi.

Ve včas podané kasační stížnosti žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) uvedla, že ji podává z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Zdůraznila, že podle § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění platném v době rozhodování žalované o žádosti žalobce, mají nárok na poskytnutí příplatku k důchodu státní občané České republiky, kteří v době od 25. 2. 1948 do 31. 12. 1989 byli odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu pro trestný čin, za který byli rehabilitováni podle zákona č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona 58/1969 Sb. a zákona č. 70/1970 Sb., nebo podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zákona č. 633/1992 Sb. a zákona č. 198/1993 Sb., nebo jejichž odsouzení pro trestný čin uvedený v § 2 zákona o soudních rehabilitacích bylo zrušeno cestou obnovy řízení, stížnosti pro porušení zákona a nebo podle § 6 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu a pobírají starobní nebo plný invalidní důchod z českého důchodového pojištění. Podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci se ustanovení tohoto zákona užije obdobně k rehabilitaci a odškodnění osob nezákonně zbavených osobní svobody nebo majetku v souvislosti s trestnými činy uvedenými v § 2 nebo 4 v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, i když nebylo zahájeno trestní stíhání, pokud nedošlo k plnému odškodnění podle dříve platných předpisů. Podle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 4 TZ 98/2003, ustanovení § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci „pak bylo přípustné v rehabilitačním řízení užít pouze tehdy, pokud dotyčná osoba nebyla pravomocně odsouzena za skutky uvedené v § 2 a v § 4 v určeném časovém období, ale byla například bezdůvodně držena ve vazbě, byla bez zákonného důvodu omezena její osobní svoboda, či jí byl zabaven majetek a pod.“. Zároveň stěžovatelka zdůraznila, že rozšíření důvodů zakládajících nárok na přiznání příplatků k důchodu i na rehabilitaci podle uvedeného ustanovení, tj. § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci, bylo přijato až nařízením vlády č. 405/2005 Sb., novelizujícím s účinností od 1. 11. 2005 nařízení vlády č. 622/2004 Sb. (tj. v době po vydání rozhodnutí žalované) s tím, že podle článku II. tohoto nařízení příplatek k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, na jehož poskytnutí vznikl nárok podle nařízení č. 622/2004 Sb., ve znění tohoto nařízení, náleží na základě písemné žádosti od splátky důchodů, k němuž tento příplatek náleží, splatné v kalendářním měsíci, v němž toto nařízení nabývá účinnosti. Proto stěžovatelka považovala za mylný závěr krajského soudu o tom, že pouhá neexistence pravomocného odsouzení není jediným zákonným hlediskem, které poskytnutí příspěvku umožňuje a že v době rozhodování bylo možné příplatek k důchodu přiznat i na základě rehabilitace podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci. Namítla, že účast prokurátora na řízení o soudní rehabilitaci upravuje celá řada ustanovení zákona o soudní rehabilitaci, avšak žádné z nich mu nedává oprávnění vydat ve věci rehabilitační rozhodnutí, tj. ani podle § 33 odst. 2, když vyslovení účasti na soudní rehabilitaci je zákonem svěřeno soudu. Z uvedeného důvodu považovala stěžovatelka za chybný i závěr krajského soudu o tom, že účastník řízení nebyl rehabilitován výhradně díky nesprávnému postupu státu (prokurátora). Žalobce stíhaný pro trestný čin uvedený v § 2 zákona o soudní rehabilitaci nebyl rehabilitován z důvodu, že nepožádal soud o vyslovení jeho účasti na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 tohoto zákona, přičemž toto ustanovení nemá, na rozdíl od ustanovení § 6, žádné časové omezení pro podání této žádosti. Za chybný považovala stěžovatelka i závěr krajského soudu, jenž jí uložil opatřit si rozhodnutí v předmětné věci, když účastník řízení jednoznačně prohlásil, že nebyl rehabilitován.

Ve vyjádření ke kasační stížnosti žalobce uvedl, že je zarážející, že až nyní žalovaná zjistila důvod, proč jeho žádosti nelze vyhovět z důvodu, že vlastně nebyl dosud rehabilitován soudem dle § 2 zák. č. 119/1990 Sb. Uvedl, že požádal Okresní soud v České Lípě o soudní rehabilitaci v jeho trestní věci dle zákona o soudních rehabilitacích, když dříve nemohl tak učinit z neznalosti výkladu zákona. Žalobce v příloze dopisu ze dne 3. 10. 2006 zaslal krajskému soudu úředně ověřenou kopii usnesení Okresního soudu v České Lípě ze dne 21. 9. 2006, sp. zn. 4 Nt 808/2006, kterým bylo rozhodnuto, že žalobce je účasten soudní rehabilitace.

Nejvyšší správní soud vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti, přezkoumal napadené rozhodnutí a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná (§ 109 odst. 2, 3, § 110 odst. 1 s. ř. s.).

Předmětem rozhodnutí žalované byla žádost žalobce o příplatek ke starobnímu důchodu podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. Podle ustanovení § 1 nařízení vlády č. 622/2004 Sb. mají nárok na poskytnutí příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených jim komunistickým režimem v oblasti sociální (dále jen „příplatek“) mimo jiné i ti státní občané České republiky, kteří v době od 25. 2. 1948 do 31. 12. 1989 byli odsouzeni a vykonali trest odnětí svobody, jeho část nebo vazbu pro trestný čin, za který byli rehabilitováni podle zákona o soudní rehabilitaci. Novelou nařízení vlády č. 622/2004 Sb., provedenou nařízením vlády č. 405/2005 Sb., byl s účinností od 1. 11. 2005 rozšířen okruh osob, na něž se příplatek k důchodu vztahuje, a to na osoby uvedené v § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci, tj. na osoby nezákonně zbavené osobní svobody nebo majetku, u nichž nebylo zahájeno trestní stíhání. Je nesporné, že v době rozhodování žalované o žádosti žalobce byla právní úprava podmínek vzniku nároku na uvedený příspěvek obsažena v ustanovení § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., ve znění před uvedenou novelou. Až tato novela zmíněným způsobem rozšířila okruh osob, na něž se příplatek k důchodu vztahuje, tj. i na osoby uvedené v § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci (osoby nezákonně zbavené osobní svobody nebo majetku, u nichž nebylo zahájeno trestní stíhání). Rovněž nespornou je i skutečnost, že žádné ustanovení zákona o soudní rehabilitaci nedávalo oprávnění prokurátorovi vydat ve věci rehabilitační rozhodnutí, neboť vyslovení účasti na soudní rehabilitaci je zákonem svěřeno soudu (§ 2 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci). Tyto skutečnosti ale nemohly být jediným hlediskem hodnocení zákonnosti rozhodnutí krajského soudu.

V odůvodnění rozsudku krajského soudu je uvedeno, že nepřiznání nároku na poskytnutí příspěvku za situace, kdy jen zjevný nedostatek na straně státu, způsobující formální vadu neexistence rehabilitačního rozhodnutí, by byl nepřiměřeně tvrdým výkladem zákona, který by byl v rozporu s jeho smyslem. Zároveň krajský soud považoval za podstatnou skutečnost „uvěznění žalobce za podmínek, vzpomínaných citovaným nařízením vlády (a z. č. 119/1990 Sb.), nikoliv formální neexistenci úředního rozhodnutí o rehabilitaci, když navíc z předmětné věci je zcela zjevné, že vzpomínaná trestní věc nesporně rehabilitaci podléhá“. Uvedený závěr naznačuje správný způsob přístupu k hodnocení podmínek nároku na uvedený příspěvek, který je nutný hledat v extenzivním výkladu právních předpisů upravujících tuto problematiku. A to tím spíše, když vládní nařízení č. 622/2004 Sb., jak ostatně vyplývá již z jeho názvu, je určeno ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, tedy je nesporně svou povahou zařazeno mezi rehabilitační právní předpisy. Proto považoval Nejvyšší správní soud za podstatné posoudit danou věc z ústavně konformního hlediska, při kterém vycházel z dále uvedených nálezů Ústavního soudu. V nálezu sp. sn. III. ÚS 269/99 Ústavní soud

vyslovil, že základní práva a svobody v oblasti jednoduchého práva působí jako regulativní ideje, přičemž na ně obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva. Porušení některé z těchto norem a to v důsledku svévole nebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý formalismus), pak zakládá dotčení na základním právu a svobodě. V nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 187/2000 je vysloven závěr o tom, že nelze bránit záměrům rehabilitaci pozitivně právním dogmatismem při výkladu právních norem. Rehabilitační předpisy je zapotřebí s ohledem na jejich smysl a účel interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob. Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 605/03, jenž se týkal soudní rehabilitace podle zákona o soudní rehabilitaci ve věci trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona, není možné hledat účel a smysl právních předpisů pouze ve slovech a větech toho kterého předpisu, ve kterém jsou vždy také přítomny i principy uznávané demokratickými právními státy, přičemž tyto zásady platí tím spíše v řízeních, ve kterých dochází k aplikaci zákonů, kterými se demokratický právní stát snaží reagovat na křivdy vzniklé za minulého nedemokratického režimu, jenž byl zákonem č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, označen za zločinný, nelegitimní a zavrženíhodný.

S přihlédnutím k výše uvedeným závěrům Ústavního soudu se jeví zcela formálním požadavek na předložení rozhodnutí o rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci, a to v případě, že žadatel o uvedený příspěvek, tj. žalobce, splnil z hlediska materiálních předpokladů stanovených zákonem o soudní rehabilitaci zákonné podmínky pro to, aby mu jako osobě rehabilitované podle zákona o soudní rehabilitaci vznikl nárok na příspěvek podle nařízení vlády č. 622/2004 Sb. Narozdíl od názoru stěžovatelky je však Nejvyšší správní soud přesvědčen o tom, že žalobce splnil tyto podmínky uvedené v § 1 písm. a) před nabytím účinnosti již zmíněné novely provedené nařízením vlády č. 405/2005 Sb., tj. v době rozhodování stěžovatelky o žádosti žalobce, a to z následujících důvodů:

Nespornou skutečností je, že žalobce byl stíhán pro trestný čin neoprávněného opuštění území republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu podle § 40 zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, a v této trestní věci byl ve vazbě od 1. 11. 1948 do 18. 6. 1949, přičemž podle potvrzení Okresního soudu v Novém Boru ze dne 10. 9. 1949 byl této obžaloby zproštěn. Tato skutečnost vyplývá ze správního spisu a v podstatě mezi stěžovatelkou a žalobcem nebylo o ní pochyb. Zároveň z ní vyplývá závěr o tom, že žalobce byl takto trestně stíhán pro trestný čin uvedený v § 2 odst. 1 písm. b) zákona o soudní rehabilitaci a rovněž je nesporné, že žalobce vykonal vazbu pro tento trestný čin ve smyslu § 1 písm. a) nařízení vlády 622/2004 Sb., ve znění před novelou provedenou nař. vl. č. 405/2005. Ze zákonných podmínek pro splnění nároku na uvedený příspěvek tak zbývá posoudit, zda ve smyslu § 1 písm. a) uvedeného nařízení vlády účinného před zmíněnou novelou byl žalobce pro tento trestný čin odsouzen a rehabilitován podle zákona o soudní rehabilitaci (o další podmínce spočívající v pobírání starobního důchodu z českého důchodového pojištění nebylo pochyb). Při použití výše zmíněného extenzivního výkladu je nutné dospět k závěru, že za odsouzeného ve smyslu § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb., je možné považovat i obviněného a obžalovaného, což ostatně vyplývá i z ustanovení § 33 odst. 3 zákona o soudní rehabilitaci. A tuto podmínku nepochybně žalobce splnil, když byl ve vazbě pro trestný čin, z něhož byl obžalován. Za této situace je již zbytečné trvat na splnění zákonného předpokladu doplněného do ustanovení § 1 písm. a) nařízení vlády č. 622/2004 Sb. novelou provedenou nařízením vlády č. 405/2005, jenž se týká rozšíření okruhu oprávněných osob o osoby nezákonně

zbavené osobní svobody nebo majetku, u nichž nebylo zahájeno trestní stíhání. V daném případě bylo vůči žalobci trestní stíhání nejen zahájeno, ale on byl dokonce i z uvedeného trestného činu obžalován. Navíc výkladem argumentum a minori ad maius lze dospět k závěru, že vzniká-li nárok na poskytnutí příplatku k důchodu osobám nezákonně zbaveným osobní svobody, u nichž nebylo zahájeno trestní stíhání, tím spíše pak by měly mít nárok na týž příplatek k důchodu osoby nezákonně zbavené osobní svobody, u nichž trestní stíhání zahájeno bylo, což ostatně uvedl Nejvyšší správní soud již v rozsudku ze dne 7. 2. 2007, č. j. 3 Ads 53/2006 – 31. Protože žalobce naplnil zákonné podmínky pro přiznání příplatku k důchodu, nebyl dán důvod pro zrušení rozsudku krajského soudu, kterým bylo shledáno rozhodnutí stěžovatelky o zamítnutí žádosti žalobce jako nezákonné.

Nejvyšší správní soud neshledal napadený rozsudek krajského soudu nezákonným (§ 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s.), a proto kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, proto neměla právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalobci, kterému by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo (§ 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s.), soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, neboť mu náklady dle obsahu spisu nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. června 2007

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu